

ETKİLİ KONUŞMA VE YAZMA TEKNİKLERİ

Ses–	9
Söz Noktaları–	21
ANLATIM–	25
Anlatıma Hazırlık–	25
JEST VE MİMİKLER–	39
Mimikte Güzellik–	53
İŞ YAŞAMINDA BEDEN DİLİ KULLANIMI–	56
RÖPORTAJ VE MÜLAKAT–	58

Diksiyon Sanatının Önemi

Mesleki ve özel yaşamda kendini iyi ifade edebilmek, yapılan işi iyi ve doğru anlatabilmek, rolünü doğru oynayabilmek başarıyı artırır.

Dinletebilmek, ikna edebilmek, kabul görmek, tercih edilmek ve başarmak isteriz.

Başarmak için ilk adım, doğru ve etkili iletişim kurabilmektir. Bunu sağlayan konuşma becerisidir.

Konuşmacı, önce kendi fikirlerini düzenlememişse dinleyicilerin üzerinde egemen olup onları arkasından sürükleyemez.

Dil ve Diksiyon

Latince'de "dictio" ve "distus" sözcüklerinden Fransızca'ya "diction" olarak geçmiş olan bu kelime, Fransızca'dan da dilimize söylendiği gibi "diksiyon" olarak alınmıştır.

Bu kelimenin Latince anlamı "söz söylerken sözcüklerin seçilip düzenlenerek düşünceleri kolaylıkla anlatma tarzı"dır.

İnsanları hayvanlardan ayıran en yüce nitelik düşünerek düzgün ve anlamlı konuşmaktır. İnsan, sosyal bir varlıktır ve hayatını devam ettirmesi için diğer insanlarla iletişim kurmak zorundadır. İnsanlarla iletişim kurabilmek, duygu düşünce ve isteklerini ifade etmek için kullanabileceği en önemli araç ise "dil"dir. İşte bu unsur konuşmanın da dinamiğini oluşturmaktadır.

Kuşkusuz konuşmayı oluşturan ses, dilin doğmasında temel elemandır. İnsan düşünce, duygu ve coşkularını kendi vücudunda bulunan ses yardımıyla söze dönüştürerek başkalarına anlatabilir. Ancak bu söze dönüştürme eylemi doğal yollarla gerçekleşmez. Nasıl ki bir müzik aletini çalmak için nota ile o aletin üzerinde çalışıp çaba harcamak gerekirse toplum karşısında söz söylemeyi öğrenmek için de önce metinler üzerinde çalışıp emek vermek gerekir.

Konuşma

En kısa tanımı ile konuşma; duygu, düşünce ve dilekleri görsel, işitsel ögeler aracılığı ile karşımızdakine iletme, açıklamaktır, dışa vurmaktır.

Konuşma, sadece birtakım sözcükleri ses aracılığı ile başkalarının kulaklarına iletme olmadığı gibi dinleme de sadece işitmek demek değildir. Gerçekte tüm benliğimizle konuşmakta, "kulağımızla işitip zihnimizle dinlemekteyiz." İşte bu nedenledir ki bugün kimi yabancı ülkede yalnız konuşma değil, dinleme de bilimsel bir eğitim konusu ve uygulaması hâline gelmiştir.

İyi bir konuşmacının özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- İyi bir konuşmacı, gözlem gücünü geliştirmiştir (Çevresine duyarlı olması gerekir.). Duyuları uyanık, canlı ve gerçek dünya ile sıkı sıkıya ilişkili olduğu için konuşması anlamca zengindir.
- İyi bir konuşmacı, seçtiği konuşma alanlarında geniş bir bilgi birikiminin desteğinden yararlanır.
- İyi bir konuşmacı dinleyicisini yakından tanır. Neleri, nasıl ve ne ölçüde söylemesi gerektiğini bilir.
- İyi bir konuşmacı konuşmada kişiliğin önemini bilir. Konuşmacı ne derecede çekici bir kişiliğe sahipse düşüncelerini ve duygularını dinleyicileriyle paylaşma, onları bu doğrultuda etkileme gücü de o oranda artar.
- İyi bir konuşmacı, konuşma eylemini oluşturan fiziksel öğelerin önemini bilir. Sesin tonları ve dalgalanmaları, jestler, hareketler, duruşlar, yüz anlatımları konuşma eylemini oluşturan öğelerdir. Dinleyicileri etkilemek için bu öğelerin ustaca kullanılması gerekir.

- İyi bir konuşmacı, ahlaksal sorumluluklarının bulunduğunu hatırdan çıkarmaz. İnsani etkinliğin hemen hemen her alanında benimsenen dürüstlük, doğruluk konusundaki kurallar konuşma eylemi için de aynı ölçüde geçerlidir.

Konuşmacı düşüncelerini, duygularını ve bilgilerini karşı tarafa aktarırken “üslup” adı verilen değişik yollar kullanmaktadır. Üç tür üslup vardır. Bunlar:

Sade üslup: Konuşmacının doğal ve açık anlatım özelliği kullanmasıdır. Bu üslupta kolay ve anlaşılır bir tarz esastır. Kolay ve pratik öğretmek, eğlendirmek bu üslubun özellikleri arasında yer almaktadır.

Yüksek üslup: Konuşmacının düşünce ve duygularını aktarırken çok yüksek, sanatlı ve görkemli bir üslup kullanmasıdır. Bu üslupta kelimeler seçkin ve parlaktır. İmajlara ve söz sanatlarına dayalı ifadeler kullanılır. Kültürlü insanlar bu tarz konuşmaları anlayabilir.

Karışık üslup: Herkesin anlayacağı nitelikteki anlatım özelliğidir. Sade ve yüksek üslubun karışımı kullanılır. Bu üslubu her sınıftaki insan anlayabilir.

Diksiyon ve Ses

İnsanı diğer birçok canlıdan ayıran en önemli özellik çıkarttığı ses ve bu sesle yaptığı iletişimidir. Ses ile hem mesaj gönderilir hem de ona duygular, sevgi, kızgınlık ve kaygılar eklenir. Bir de bu ses şekillendirilerek kulağa daha hoş hâle getirilebilir ki bu da insanın kendi sesli sanatını, müziğini oluşturur.

İyi bir konuşma sesinin özellikleri şöyle sıralanabilir:

İşitilebilirlik: Konuşurken sesin bütün dinleyiciler tarafından rahatlıkla işitilebilmesidir. Çok yavaş ya da yüksek tonlarla konuşulmamalı; ses tonu konuşulan yerin ve dinleyici kitlesinin büyüklüğüne ve özelliğine göre ayarlanmalıdır.

Akıcılık: Söz ve düşüncelerin, dinleyicilerin algılama hızına denk düşmesidir. Bu hız, her zaman aynı kalmamalı; heyecan durumuna, dinleyicilere ve konuya göre yer yer değişiklikler göstermelidir.

Hoşa giderlik: Ses tınısının katı, tiz, kulak tırmalayıcı, hırıltılı, madeni, burundan gelen, hışır-tılı, boğuk, çok yumuşak, gevrek, biçimden yoksun vb. olmamasıdır. Genellikle doğuştan gelen bu özellikler, düzenli çalışma ile belli oranlarda düzeltilebilir.

Anlamlılık: Sesin genel olarak dostça bir nitelik taşıması ve güven duygusu telkin etmesidir. Ses, kelimelerdeki anlamın **daha fazlasını** ya da tam zıttını yansıtabilir. Sesiniz dengeli, kararlı ve güven verici olmalıdır. Ayrıca sesinizde açıklık, sadelik ve kişilik de bulunmalıdır.

Bükümlülük: Sesin ton, hız ve anlam bakımından değişiklik göstermesidir. Bükümlülüğün karşıtı "tekdüzelik"(monotonluk)tir. Değişmeyen bir ses zamanla dinleyicileri sıkar.

Diksiyon; konuşma öncesinde alınan nefes, nefesin oluşturduğu sesler ve bu seslerin artiküle edilerek yani ağızda şekillendirilerek oluşturulan kelimelerle ilgilenir. Ayrıca konuşmanızı süslediğiniz ve daha anlamlı hâle getirmek için yaptığınız tonlamalar, vurgular da diksiyonun çalışma alanıdır.

Diksiyon ve ses ayrılmaz bir bütündür. Sesin anlam kazanabilmesi için düzgün bir diksiyona, diksiyonun ortaya çıkabilmesi için de sese ihtiyaç vardır.

Ses

Ciğerlerden gelen havanın ses yolunun herhangi bir noktasındaki boğumlanması ile oluşan ve yayılarak kulaklarla algılanan titreşime ses denir. Sesin saniyedeki titreşim

Ses Olayı

Sesin ortaya çıkışı: Gırtlakın içinde ikisi sağda ikisi solda olmak üzere **dört adet** ince kiriş vardır. Seslenmeye yarayan kirişler iki tanedir. Ses çıkarmak istenince bu bir çift kiriş, gereğine uygun biçimde birbirine yaklaşıp gerilir. Akciğerlerden itilen hava, bu kirişlerde isteğe göre ince, kalın, sert, yumuşak vb. sesler biçiminde perdelenir. Bu ses ağız içinde çeşitli değişimlere uğrayıp boğumlanır ve konuşma sesi biçimine girer.

Ses yolu: Göğüs boşluğundan dudaklara kadar varan kısma denir.

Konuşma aygıtı: Göğüs boşluğu - akciğer - gırtlak - kirişler - küçük dil - dil - damak - diş etleri dişler - dudaklar - geniz - burun (bk. Şekil 1.1)'dur. Bunların hepsine birden konuşma aygıtı denir.

Sesin Nitelikleri

Şiddet: Sesin yarattığı etkinin gücüdür. Aynı tondaki seslerin hafif ya da kuvvetli oluşunu anlatır.

Yükseklik: Kalın sesleri ince seslerden ayıran niteliklerdir. Pes ses ve tiz ses olarak bölümlendirilir.

Tını: Sese katılan hafif yankıya "tını" ya da diğer ismiyle "rezonans" denir.

Tiz ses: İnsan kulağına ince ve keskin bir biçimde yansıyan seslerdir.

Pes ses: İnsan kulağına alçak, aşağı, hafif, yavaş ve kalın bir biçimde yansıyan seslerdir.

Solunum

Doğru konuşmanın temeli doğru nefes almayla başlar. Bir başka deyişle doğru konuşma ciğerlerden başlar. Herkesin her gün bilinçsizce hiç düşünmeden yaptığı bu eylem, konuşma sanatı için son derece önemlidir.

Selen

“Selen” gürültü niteliğinde olmayan ses olarak tanımlanabilir. Türkçede kullanılan selenler, ünlü harflerdir. Bunlar “a, e, ı, i, u, ü, o, ö” harfleridir.

Kusurları

Selen kusurları genel bir sağlık bozukluğundan, bir veya birkaç ses organındaki hastalıktan ileri gelebilir. Bazen de kötü bir alışkanlıkla yerleşmiş olan bazı ses ve boğumlanma kusurlarından kaynaklanabilir.

Selen kusurlarının kuvvetsizlik, ses titrekliliği, tiz ve keskin ses olmak üzere üç şekilde olduğu görülür.

Durak

Durak, söylenen ya da okunan bir metnin solunum yerlerinin oluşturduğu, söz söyleyenin yorulmasına engel olan beklemelerdir.

Ton

Konuşurken konuşmaya hâkim olan ana nokta, çeşitli anlam kavramları sağlayan değişikliklerdir. Konuşanın önem verdiği, anlam katmak istediği kelimelerde başvurduğu ton, kelime ve heceler arasında yükseklik ve yoğunluk bakımından meydana getirdiği farklara "tonlama" adı verilir.

Konuşurken kullanılan ses tonlarına "esas tonlar" adı verilmektedir. Her türlü insan sesi yükseklik bakımından üç esas tonda sıralanmaktadır. Bunlar:

Pes: Bu sese göğüs sesi adı da verilmektedir. Sözlerin alçalan bir tonla seslendirilmesidir.

Orta: Hem dinleyeni hem de konuşanı **en az** yoran tondur. Sözlerin orta hâlli bir tonla seslendirilmesidir.

Tiz: Bu sese kafa sesi de denilmektedir. Sözlerin ince ve keskin bir tonla seslendirilmesidir.

Ses Bükümü

Konuşurken ses perdelerinin değişmesine “büküm” adı verilmektedir. Ses çıkışı monoton olmayıp yüksek alçak tonda, hızlı yavaş arasında duraklamalı - duraklamasız, vurgulu - vurgusuz arasında değişerek çıkmalıdır. Sesin değişirliğine yani bükümlülüğüne

Dilde büküm, doğal büküm ve yapma büküm olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Doğal büküm; dilin gerektirdiği gibi histen ve düşünceden ayrılmayan büküm şeklidir. Yani konuşma esnasında konunun gerektirdiği olağan bükümlerdir.

Yapma büküm; dilin gerektirdiği bükümü bozarak histen ve düşünceden ayrı, yapmacık olarak uygulanan bir büküm şeklidir.

Yazı Dili ile Konuşma Dili Arasındaki Farklar

Bir dilin konuşma ve yazı diline göre gösterdiği değişiklikler ve ayrıldığı kollar da şu başlıklar altında incelenebilir:

Lehçe

Bir dilin, tarihi gelişim sürecinde bilinen dönemlerden önce o dilden ayrılmış ve farklı biçimde gelişmiş kollarıdır. Genellikle lehçe, şive ve ağız terimleri birbirine karıştırılmaktadır. Lehçelerdeki değişik özellikler, ayrılış dönemleri bilinemediği için açıklanamamaktadır. Örneğin, Türk dilinden bilinmeyen bir dönemde ayrılan Yakutça ve Çuvaşça iki ayrı lehçedir.

Şive

Bir dilin kültür düzeylerine göre gösterdiği değişikliklerdir. Genellikle lehçe, şive, ağız terimleri birbirine karıştırılmaktadır. Şiveler arasındaki değişiklikler temelde ses özellikleridir. Buna göre bilinen şiveler, belirli koşullarda ve dilin herhangi bir döneminde ana dilden ayrılarak dilin geneldeki gelişimiyle birlikte bir de kendi içinde özel bir gelişim çizgisi izlemiştir. Bunların başlıca ayrımlarını oluşturan ses, ek ve sözcük özellikleri o dönemin dil malzemeleri ile açık-

lanabilir. Türkçe'nin Çağatay lehçesine bağlı olarak Azerice, Kıpçakça, Türkiye Türkçesi gibi şiveleri vardır.

Ağız

Bir ülkede geçerli olan genel bir şive içinde o ülkenin çeşitli bölge ve kentlerindeki konuşma dilinde görülen söyleyiş farklarıdır. Günlük kullanımda şive ile ağız birbirine karıştırılmaktadır. Oysa ağız, tanımında da görüldüğü gibi şive içinde ele alınmaktadır. Somut bir örnek vermek gerekirse Türkiye Türkçesi bir şivenin, Konya ağzı ise bu Türkçe içinde bir bölgede görülen söyleyiş farklarının adıdır. Söyleyiş farkları da sadece bölgeler ya da kentler arasında görülmez. Köyler arasında bile bu tür ayrılıklara rastlanabilir.

Boğumlanma

Boğumlanma, ses organları tarafından seslerin doğru yerden ve doğru zamanlamayla çıkmasıdır. İyi bir boğumlama için tüm konuşma organlarının iyi bir şekilde kullanılması ve ünlü, ünsüz bütün harflerin net bir şekilde çıkarılması gerekir.

Boğumlanmayı gerçekleştiren organlar iki gruba ayrılır:

Hareket eden boğumlanma organları: Bunlar çene, dudaklar, dil ve yumuşak damaktır. Dil, damağın gerisine doğru götürüldüğünde orda yumuşak bir bölge hissedilecektir. Bu bölgeye yumuşak damak adı verilir.

Hareket etmeyen boğumlanma organları: Bunlar dişler, diş etleri ve damaktır.

Ulama

Diksiyonun özelliklerinden biri de "ulama"dır. Genel olarak bir kelimenin sonundaki sessiz harfin ardından gelen kelimenin sesli harfle birleştirilerek seslendirilmesine "ulama" denir.

Ulama, söz akışına pürüzsüzlük ve tatlılık verir. Uygun ulama ile yapılan konuşmalarda veya seslendirmelerde ses bir nehrin akışı gibi sakin ve düzenli olarak ilerler.

Sağdeyi

Sağdeyi, sözcüklerin söyleniş özelliklerine dikkat ederek sözcükleri söylerken seslerin değerini vererek hecelerin vurgusuna, uzunluğuna, kısalığına önem vererek seslendirmektir.

Her sözcükte ses baskısı "şiddet vurgusu" yapılması gereken bir hece bulunmaktadır. Türkçede şiddet vurgusu diğer adıyla da kelime vurgusu genellikle son hecede bulunur. Yabancılar Türkçe konuşurken çoğunlukla ilk heceye vurgu yaptıkları için konuşmaları garip bir havaya bürünür.

Söz Noktaları

Durağın öbür ismi de söz noktalarıdır. Üç tür durak vardır.

Kısa Süreli Duraklar

Kısa süreli duraklarda soluk alınmaz veya çok hafiften alınır.

Normal Duraklar

Normal duraklarda soluk verildikten sonra söze başlamadan önce uygun bir şekilde soluk alınır daha sonra söze başlanır.

Uzun Süreli Duraklar

Uzun süreli duraklar, soluk alma ve vermenin birkaç kere tekrarlanabileceği yerlerdir.

ANLATIM

Anlatıma Hazırlık

> Anlatım öncesi hazırlık aşaması

- ⦿ Anlatacağınız konuyu iyi bilin.
- ⦿ Kime konuşacağınızı iyi bilin.
- ⦿ Nerede konuşacağınızı iyi bilin (açık hava, kapalı mekân, kürsü...).
- ⦿ Konuşma sırasında kullanacağınız dokümanları belirleyin.
- ⦿ Konuşmada akıcılığı sağlamak için küçük notlar alın.
- ⦿ Söyleyeceklerinizi önceden tasarlayın ama bunu doğal bir vurgu ve tonlamayla süsleyin. Sanki o anda aklınıza geliyormuş gibi anlatın.
- ⦿ Konuşma gününde göze batmayan ama sizi ön plana çıkaran kıyafetler tercih edin.
- ⦿ Konuşma anına kadar ruhsal ve bedensel rahatlama egzersizleri yapın.

- ⦿ Konuşma yapacağınız yere geldiğinizde ya da çağrıldığınızda derin nefes alın ve yerinizden öyle hareket edin.
- ⦿ Ses kontrolü yapın. Mikrofon varsa bir iki vuruş yapın; yoksa kısa öksürüklerle sesi-nizi kontrol edin.

> **Anlatım sırasında yapılması gerekenler**

- ⦿ Konuşmaya selamlamayla başlayın. “İyi akşamlar, iyi günler, merhaba...” demek iyi bir intiba uyandıracaktır. Fakat burada abartıya kaçmamak ve gereksiz övgülerde bulunmamak gerekir.
- ⦿ Öncelikle konuyu ana hatlarıyla özetleyin.
- ⦿ Önemli ve dikkat çekici örneklerle konuyu destekleyin.
- ⦿ Resmi bir törende değilseniz kesinlikle protokol konuşmalarından uzak durun.
- ⦿ Ana fikri ilettikten sonra dinleyicilere kısa veda cümleleri ile veda edin ve tekrar selamlayın.

> Anlatım sonrası yapılması gerekenler

- ⦿ Konuşmanız biter bitmez hemen bulunduğunuz yeri terk etmeyin. Malzemelerinizi toplayın ve emin adımlarla yine başınız dik ve dikkatli yerinize gidin.
- ⦿ Gelen tebrikleri kabul etmekten çekinmeyin. Ve bu sırada mutlaka tebessüm etmeyi ihmal etmeyin.
- ⦿ Sizi tebrik etmek isteyenlere ayağa kalkarak karşılık verin.

Şimdi, iyi bir anlatımın oluşması için gerekli şartları daha detaylı inceleyelim:

Doğallık

Anlatımda yapaylığa düşmeden konuşmanın gerektirdiği ses tonuyla konuşmaya doğallık denir. Bu özellik, diksiyonun vazgeçilmez öğelerinden birisidir. Doğallığın önemi, kişinin kendine ait konuşmalarından çok, sesiyle canlandığı metinlerde ortaya çıkar. Doğallık diğer bir ifadeyle söz ya da yazının içten; yapmacıksız bir anlatımla oluşturulma özelliğidir.

Konuşmanın ötesinde doğal iletişimin diğer parçalarını da şöyle sıralayabiliriz:

> **Bağırma**

> **Gülme**

> **Hıçkırık (Ağlama)**

Üslûp

Konuşmacının duygu, düşünce ve bilgilerini karşı tarafa aktarmasına üslûp adını verdiğimiz değişik yollar kullanılmaktadır. Sözlük anlamı “anlatma, oluş, deyiş ve yapış biçimi” olan üslup, insanları birbirinden ayıran en önemli özellikler arasındadır.

> Sözsüz İletişim ve Beden Dili

Beden dili, sözsüz iletişimin bir alt parçasıdır. Beden dili, genellikle bedenin duruşu, mimikler, hareketler, göz teması vs. olarak sıralanabilir.

Sözsüz iletişim bunları kapsar ama aynı zamanda insanların giyim tarzı, giyim ve davranışlarla ilgili sosyal normları, taktıkları takı ve mücevherler, göz önünde bulunan dövmeleri, aralarındaki mesafe, zamanı kullanma tarzları, alanı kullanma tarzları hatta ses tonlarını da kapsar.

> Sözsüz İletişimin Temel Unsurları

- ⦿ Yüz İfadeleri
- ⦿ El ve Kol Hareketleri
- ⦿ Kişiler Arası Mesafe

Burada üzerinde durulması gereken bir başka konu da mesafe çeşitleridir. Mesafe kavramı "mahrem mesafe, kişisel samimi mesafe, sosyal mesafe ve topluma açık mesafe" olmak üzere dört türde incelenebilir.

Mahrem mesafeye kişinin duygusal olarak çok yakın olduğu ve samimi hissettiği anne, baba, kardeş, eş, sevgili gibi kişiler girebilmektedir.

Kişisel samimi mesafe, birbirlerini çok iyi tanıyan insanlar için en uygun mesafe biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal mesafe, biçimsel ilişkiler içerisinde olan bireylerin, resmi işlemlerini gerçekleştirdikleri sınırları yansıtmaktadır.

Genel topluma açık mesafe ise, iki metreden sonraki alanı ifade etmektedir.

> **Beden dili çeşitleri**

- ⦿ Tekrarlayıcı: Genellikle sözel olarak söyleneni tekrarlamaya hizmet eden sözsüz iletişimdir.
- ⦿ Çelişkili: Bu, sözsüz davranışların en büyük ve en çelişkili sınıflarından biridir.
- ⦿ Tamamlayıcı: Sözel ifadeleri tamamlayan ve destekleyen sözsüz davranışlar, samimi olarak algılandığı takdirde, o ifadelere güvenilirlik kazandırır.
- ⦿ Alternatif: Kişi, sözel iletişim kurmak istemediğinde, onun yerine kullandığı beden dili hareketlerini kapsar. Bazen kelimeleri yüksek sesle söylemek zor olabilir veya söylendiğinde bir çatışma yaratabilir.
- ⦿ Güçlendirici/Hafifletici: Belli bir noktayı vurgulamak ve güçlendirmek veya yumuşatmak ve hafifletmek için kullanılır.
- ⦿ Düzenleyici: Mesajın aktarımını düzenleyen veya ritmini belirleyen sözsüz davranışları içerir. Bir konudan diğerine geçmeye hazır olduğunuzu göstermek veya başka birinin konuşma sırasına yumuşak bir şekilde geçmek için kullanılabilir.

- ⦿ Kasıtlı: Kasıtlı beden dilinde davranışları belli bir amaca hizmet etmeleri için özellikle seçersiniz.
- ⦿ Doğaçlama: Doğaçlama beden dili, otomatik ve istem dışı olan davranışlardır.

Üslûp  zellikleri

Bir konuşmada aranması gereken üslûp özelliklerini aşağıdaki başlıklarla ortaya koyabiliriz:

> **İçtenlik**

> **Duruluk**

> **Akıcılık**

> ** zg nl k**

Açıklık

Karmaşık ya da yalın bir metin, herhangi bir konuşmanın anlaşılır bir biçimde dinleyiciye aktarılmasına "açıklık" adı verilir.

Kuvvet

Duyguların gerçek değerlerine göre sesin aldığı biçime " kuvvet" adı verilir. Duygunun önemi, sesin şiddetiyle belirtilmektedir. Ancak, bunun çalışılmayla kazanılacağı, özellikle şiddetli duyguların belirtilmesinde ölçünün çok dikkatle ayrılması gerektiği unutulmamalıdır.

İmge

Konuşmacının anlatmak istediklerini birtakım güzel benzetmelerle, hayal ürünleriyle süslenmesine “imge” adı verilir. Anlatımındaki renkli ve çarpıcı görüntüleri, ilginç soyutlamaları dinleyicinin gözünde canlandırabilme gücüdür.

İncelik

Anlatımda metnin örtülü ya da açık anlamını, metin içinde içeriğin gösterdiği ayrıntılarda hissettirebilme gücüne “incelik” denir.

İncelik; konuşan kişinin sanatına, bilgi ve görgüsüne bağlıdır. Bu özellik

Duygunluk

Konuşmacının duygu, hayal ve heyecanlarını dinleyenlere de yaşatabilme gücüne duygunluk adı verilir. Konuşma metnindeki duyarlılığın dinleyiciye hissettirebilmesidir.

Hareket

Konuşmanın gerektirdiği hız veya yavaşlığa hareket adı verilir. Konuşmanın metnin özelliğine göre ağır ya da çabuk söylenmesi niteliğidir.

JEST VE MİMİKLER

Baş, el, kol, ayak ve bedenin duruşu ile verilen mesajlar jest olarak tanımlanır. Jest, çoğunlukla mimiğin bütünü içinde ele alınır. Onun başlıca elemanı sayılır. Mimik: his ve düşüncelerimizin etkisiyle ile yüzümüzde beliren kıvılcıklar, hareketlerdir.

Mimikte Anlatım

Bir yüz hareketini, bir jesti ,bir tavrı uygulamak için makine gibi hareket ederek duygu ve düşüncelerin belirtisi elbette ki ortaya çıkarılamaz .O halde söz söylerken onlara ait hareketleri, işaretleri öğrenmelisiniz. Ve bunları kullanırken ölçüyü daima göz önünde bulundurmalısınız ki amaca erişmiş olasınız. Zira, bu sanatın başlangıcında olanlar da vücutlarını, yüzlerini, ellerini, kollarını, parmaklarını, kullanırlarsa da yerli yerinde olmayan bu hareketler anlatımı bozar.O halde önce jestleri sıralayalım:

Heyecan jesti:

Gözler bir an kapanıp açılır, göz kapakları aşağıya iner, baş hafif sallanır. Vücut ürperir, titrer, sonra heyecanın verdiği yorgunluktan gevşer.

Vücudun ağrıyan bir yeri tutulur, parmaklar gerilir, büzülür, sonra da rahatlığın verdiği gevşeme ile yüz çizgileri genişler.

Aksiyon jesti:

Tutmak, taşımak, eldeki bir şeyi atmak, fırlatmak. Herhangi bir alışma, bir güç harcama, yemek yemek, yatmak, gidip gelmek, bütün hareketler.

Taklit jesti:

Bir ihtiyar gibi başını titretmek, su olmadan yüzme hareketi yapmak gibi...

Duygu jesti:

Derin bir sevgiyi anlatırken dini tasvirlerde olduğu gibi, kaşlar kalkar, gözler büyür, ağız hafifçe açılır, dudak kenarları biraz yukarı kıvrılır.

İşaret jesti:

Baş, kol ve gözler işaret edilen şeye doğru döner. Başın veya gözlerin bir yöne çevrilmesi aynı zamanda düşünceyi anlatan bir jesttir.

Yer ve durum belirtmek üzere yapılan jestler

Bazen yalnız gözlerle işaret etmek yeter. Bunun için göz bebekleri gerçek veya hayali olan şeye veya kişiye doğru döner. Bu arada baş kalkar, iner, döner. Çoğunlukla işaret parmağı da uzatılır. Kol mesafenin uzunluğuna göre gerilir.

Uzanmış ve birbirlerinden ayrılmış iki kol iki uzak noktayı ve geniş mesafeyi gösterir.

Kollar, dirsekler dışarı gelecek şekilde kıvrılmış olduğu halde vücuttan git gide ayrılırsa birbirinden uzaklaşan şeyleri gösterir.

Boyut belirten jestler

- ⦿ Çok küçük bir şeyi anlatmak için işaret parmağının ucu üzerine aynı elin baş parmağı ile dokunulur.
- ⦿ Çok büyük bir şeyi anlatmak için ise iki kol, yukarı kaldırılarak birbirinden uzarlaştırılır.
- ⦿ Avuç içleri birbirine yaklaştırılarak darlık, uzaklaştırarak genişlik anlatılır.
- ⦿ Eller gözlerle beraber yukarı doğru kaldırılırsa yükseklik, avuçlar ve bakışlar yere doğru yönlendirilirse derinlik belirtilir.

Şekil belirten jestler

Avuç içi yatay yere dönük olursa düz olan şeyi anlatır. Yuvarlak şekil belirtmek için iki el birden bir yuvarlık çizer. Dolambaçlı, eğri büğrü şeyleri anlatmak için elin hareketleri eğri büğrü çizgiler.

Hareket belirten jestler

- ⦿ Avuç aşağı dönük ve hafifçe çukurlaştırılmış olarak yukarı aşağı kısa kısa hareketler yapılırsa ağırlığı belirtir.
- ⦿ Avuç aşağı dönük olarak el, göğüs hizasından dışarı doğru hızlı hızlı sallanırsa çabukluğu belirtir.

Sayı belirten jestler

- ⦿ Tek olarak gösterilen işaret parmağı bir, işaret ve orta parmak iki, buna yüzük parmağını da ekleyerek üç sayısı gösterilir.
- ⦿ Açık elin parmakları diğer elin işaret parmağı ile kapatılarak da sayı anlatılır.
- ⦿ Burada genel olarak kullanılan jestlerden söz edilmektedir. Toplumdaki çeşitli insanlara göre jestler değişmektedir.

Duygu jestleri

Benliğimizde meydana gelen çeşitli düşünce ve duygular yüzümüzde, vücudumuzda değişik belirtilerle mimiğe yardımcı olurlar. Böylece yüzün ve vücudun diğer kısımlarındaki duygulara paralel olarak meydana gelen el, kol, vücut hareketleriyle anlatım kuvvet kazanmış olur.

Gözler

Gözler yarı kapalı olursa kötülük ve küçümseme, göz kapakları indirilirse saygı, utanma anlatılır. Gözlerin iri iri açılması şaşkınlık, hiddet, hayret, dehşet belirtisidir. Heyecanda gözler bir an kapanıp açılır, göz kapakları aşağı iner.

Kaşlar

Kaşlar çatılmışsa derin düşünceyi, sertliği sağlam bir iradeyi belirtir. Kaşların başlangıç kısımlarının yukarı doğru kalkıp uç kısımlarının aşağı inmesi ıstırap anlatımıdır. Öfkede kaşlar çatılır, kaş aralarında derin bir çizgi belirir.

Ağız

Dudakların yarı açık duruşu hayret ve sevinci, çok açılması şaşkınlığı anlatır. Dudak kenarlarının aşağıya inmesi üzüntüyü, dudakların büzülerek önce doğru uzaması susmayı somurtmayı belirtir. Alt çenenin biraz önce çıkması gaddarlığı, dişlerin birbirine vurması çılgın bir hiddeti anlatır.

Baş

Başın öne doğru duruşu merak ve gaddarlığı; geriye çekilmesi saygısızlık, korku, yana doğru hafifçe eğilmesi kayıtsızlık, acıma; öne eğilmesi utanç ve korku belirtir. Baş yukarıdan aşağı sallamak doğrulama, önden arkaya kaldırmak ikna etmek anlamına gelir.

Kollar

Kolların herhangi biri "gel!" veya "git!" emri vermek üzere öne doğru hızla hareket ettirilir. Yer göstermek üzere gösterilen yara doğru bükülür. Şiddetli hayranlık duygularının belirtmesinde kolların biri veya her ikisi birden yukarı doğru kaldırılır. Cesaret kırıcı bir durum karşısında ümitsizce yanlara bırakılır. Bekleyiş ve meydan okuyuşta kollar önde kavuşturulur.

Eller

Avuç içi yüreğin üzerine bastırılarak sevgi ve heyecan anlatılır. Avuç içi göğsün ortasına bastırılırsa inanmak, iman etmek duygularını belirtir. Avuç içinin dışarı doğru çevrilerek itilmesi tikslenme, iğrenme belirtir. Bu arada baş da biraz geriye doğru bükülür. Avuçların birini diğeri üzerinde ovalama neşe, sevinç belirtisidir.

Parmaklar

El jestlerinde özellikle işaret parmağı çok önemli bir rol oynar. İşaret parmağı kol ile beraber öne doğru uzatılırsa işaret veya koğma anlamı verir. İşaret parmağı bükülerek göğse doğru çekilirse yaklaştırmayı, çağırmayı; yine işaret parmağı düz olarak ağza yaklaştırılırsa susturmaya çalışmayı belirtir. Orta parmak başparmağa çarpılarak şaklatırsa sabırsızlık bütün parmaklar kapatılırsa kuvvet ve azim, yumruk gösterilirse tehdit anlatılır. Parmaklar bükülmüş olarak işaret parmağı başparmağa sürtülürse para işareti yapılmış olur. Eller birleştirilerek parmaklar birbiri içine geçilirse yalvarma anlamına verir.

Bacaklar

Bacakların duruşu da çok önemlidir. Bacaklardan birinin diğerinden ayrılmış olarak önde durması kuvvet ataklık ve şiddetli duyguları anlatır. Ayakların aynı hizada birbirleriyle aynı durması rahatlık, kaygısızlık, meydan okuma veya durgunluk belirtir. Bacak bacak üstüne atılmış olarak otururken bir bacağın sık sık sallanması sabırsızlık sinirlilik belirtisidir.

Vücut

Vücudun büzülmesi, sırtın kamburlaşması kolların gövdeye yapıştırılması yılgınlık ve utanma belirtisidir. Bunun aksi hayranlık, zafer anlatır. İğrenmede vücut geriye doğru; istek, merak, ataklıkta ileriye doğru gider. Yana veya geriye doğru uzanarak oturmak ahlak zayıflığını ve fizik yetersizliğini anlatır. Vücudun öne doğru eğilmesi saygı belirtisidir. Sahne sanatçısının mümkün olduğu kadar aşağıya doğru ve uzun zaman eğilerek seyircileri selamlamasında derin bir saygı anlamı vardır.

Mimikte Güzellik

Yüz ifadeleri **altı** temel duyguyu yansıtma özelliğine sahiptir: Mutluluk, korku, kızgınlık, şaşkınlık, üzüntü ve tiksinti.

> Alın ve Kaşlar

Yüzün alın kısmının kırıştırılması, diğer yüz özellikleri ile birlikte okunduğunda şaşkınlık, gerilim, endişe veya derin düşünce anlamlarını verir.

> Gözler

Yüz ifadeleri içerisinde gözlerin çok önemli bir yeri vardır. Yüzün ifade edeceği tüm mimiklerin hemen hepsi, gözler tarafından desteklenir. Gözler, kişinin yaşadığı çoğu duyguyu yansıtır.

> Ağız ve Dudaklar

Ağız ve dudaklar, alacağı şekle göre birçok anlam taşıyabilir. Sağa aşağı kıvrılmış bir dudak önemsememe, alay anlamına gelirken sola üste açılmış ve dişlerin hafif görüldüğü dudak, kızgınlık belirtisidir.

> Baş Hareketleri

Baş ile yapılan hareketler çoğunlukla mimikleri destekler ve onlara bütünlük kazandırır.

Başımızla yaptığımız hareketlerin en bilineni, onaylama ve reddetmedir. Başın öne doğru birkaç **kez** hafifçe sallanması, onaylama anlamına gelir. Başın sağa sola sallanması veya geri atılıp kaşı kaldırma eylemi reddetme olarak kabul görür.

> Eller ve Parmaklar

Eller, insanın kendini ifade etmesinde etkisi **en çok** olan organıdır. İnsan beyninin düşünüp hayal ettiğini gösteren organ eldir. Konuşmanın tarzını, ritmini, ahengini ellerle belirleriz. Bazen anlatmak istenileni tek bir el hareketi ile gerçekleştirdiğimiz olur.

> Tokalaşma

Tokalaşma (el sıkışma) biçimi insanın hem kişiliğini hem de statüsünü belli eden hareketlerdir. Tokalaşma, karşımızdaki kişinin elini sıkma şeklimizden, sıkma süresi ve şiddetine kadar hep mesajlarla dolu bir süreçtir.

İpuçları elde ederiz. Tokalaşmaları üç ayrı grupta ele alabiliriz:

- ⦿ Üstünlük belirten tokalaşma tarzı: Avuç içleri yere bakar şekilde yapılan el sıkma şeklidir. Avuç içinin yere dönük olması, kişinin karşısındakine güçlü ve üstün olduğu izlenimini verme amacını taşır. Yapılan araştırmalar üst düzey yöneticilerin büyük çoğunluğunun avuç içleri yere bakar şekilde el sıkıştıklarını ortaya koymuştur.
- ⦿ Boyun eğen tokalaşma tarzı: Parmak uçlarının diğer kişinin avucuna bırakılarak yapılan el sıkma çeşididir. Genellikle kendisine güvensiz, çekingen ve endişeli insanlarda bu tarz görülür. Hemen belirtmekte fayda var; bayanlarda çok sık görülen bu tür el sıkma şekli, onlar için aynı anlam ve belirtileri göstermez. İltifat ve incelik bekleme duygusu ağır basmaktadır.

İŞ YAŞAMINDA BEDEN DİLİ KULLANIMI

İş görüşmesi esnasında adayın beden dili kodlarını da yerinde ve zamanında kullanması gerekmektedir. Bu bağlamda görüşme esnasında yerinde yapılacak küçük bir tebessüm ve göz teması da olumlu izlenim oluşumunu pekiştirecektir. Zira görüşme esnasında aşırı ciddi görünmek, karşıdaki kişinin gözlerine bakmadan konuşmak veya dinlemek, görüşmenin daha sıkıcı ve gergin bir ortamda sürdürülmesine yol açacaktır. Görüşme esnasında el ve kol hareketlerinin aşırıya kaçmadan yerli yerinde yapılması, görüşülen kişiyle olan fiziksel mesafenin iyi ayarlanması ve oturma şekline dikkat edilmesi ise olumlu izlenimler kazandıracaktır.

Burada üzerinde durulması gereken son nokta da iş görüşmelerinde seçilecek kıyafetler olarak karşımıza çıkmaktadır. Görüşme için seçilecek olan kıyafetler büyük önem

> İş Ortamı:

İş ortamında tipik olarak görülen beden dili, ortamın doğasına bağlı olarak değişir. Dört yaygın iş ortamı vardır:

- ⦿ Muhafazakar
- ⦿ Rahat
- ⦿ Endüstriyel
- ⦿ Akademik

RÖPORTAJ VE MÜLAKAT

Röportaj

Bir olayı, bir durumu, bir doğruyu ya da gerçeği, araştırma, inceleme, gezip görme yoluyla ya da soruşturma yöntemiyle yansıtan bir yazı türüdür. Fakat röportajda bir bilgiden başka, yazarın izlenimleri, düşünceleri, görüşleri yer alır.

Röportajın Özellikleri

- ⦿ Röportaj gözleme dayanır. Röportajı diğer yazı türlerinden hatta zaman zaman haberden ayıran başlıca özelliği gözleme dayanmasıdır. Gözlemsiz röportaj olmaz.
- ⦿ Her röportaj yazarı mutlaka bir amaç güder. Bir topluluğu, kurumu çeşitli yönleriyle tanıtmak önemli kişilerin herhangi bir konu üzerindeki görüş ve düşüncelerini öğrenip okuyucularına duyurmak ve fotoğrafla göstermek röportajın ana temelini oluşturur.
- ⦿ Haberden ayrıldıkları noktalardan biri röportajı yapan kişinin bireysel fikirlerini de eklemesidir.
- ⦿ İkincisi röportaj yazarının okuyucuda inanç uyandırmaya çalışmasıdır.
- ⦿ Röportajı öğretici, bilgilendirici, gazete ve dergi yazıları arasında yerleştirenler olduğu gibi bunun dışında düşünenler de vardır. Bu görüşte olanlar röportajı bir roman, öykü, oyun gibi yaşatıcı yazılar arasında saymaktadırlar.
- ⦿ Gereklikçe, fotoğrafın destekliğine ve tanıklığına başvurulur. Böylece okuru yaşamın içine sokar. İçerdiği doğru ve gerçeklerle, okuru yüz yüze getirir. Bir başka değişle öğrettiğini yaşatarak öğretir.

Röportaj Yaparken Uyulması Gerekenler

Röportaj yapılacak konuda ayrıntılı bir çalışma alanı saptanmalıdır.

Röportajda konuya ilişkin önceki ve o andaki çelişkiler dâhil bütün ayrıntılar yansıtılmalıdır.

Röportaja küçük bir selamlama ile başlamalı ve kimliğiniz hakkında doğru bilgi verilmelidir.

Önce genel sorular sorulmalı, özel sorular görüşmenin ortalarına bırakılmalı ve kaynağın cevaplamak istemediği sorular da ısrar edilmemelidir.

Resmi değil ama saygılı bir dil ve üslup kullanmaya özen gösterilmelidir.

Mülakat

Hedef kitlelerin merak ettiği ve ilgi duyduğu bir konu hakkında aydınlatıcı bilgi almayı amaçlayan ve belirlenen uzman kişiyle soru-yanıt şeklinde geçen görüşmenin, yine soru-yanıt şeklinde yazıya dökülmesidir.

Mülakatın Aşamaları ve Yapılması Gerekenler

Mülakat öncesi hazırlık: Mülakat öncesi yapılması gerekli hazırlıkları içermektedir.

Önce mülakatın konusu ve kiminle yapılacağı saptanır ve konuyla ilgili arşivlerden bilgi toplanır.

Mülakat yapacağı kişiyle bağlantıya geçip, kendini tanıtmayı, soracağı sorulara ait ön bilgi vermesi ve görüşme için randevu alması gerekir

Soracağı soruları düzenlemeli, bir liste belirlemelidir.

Mülakat veren, soruları net bir şekilde yanıtlamaktan kaçınırsa başka yönden yaklaşmak için elde fazla soru bulunmalıdır.

Uygulama süreci: Mülakatın yapılması, yani uygulama sürecidir.

Mülakat saatinde kararlaştırılan yerde olunmalıdır.

Mülakat sırasında önemli olan karşı tarafı konuşturmaktır. Mülakatı verenin tedirgin edilmemesi gerekir.

Nazik ve özenli olunmalı, karşısındaki dikkatle dinlenmelidir.

Her söyleneni yazmak yerine önemli olanları yazmalı, gerekirse ses kayıt cihazı dışında herhangi bir araç yanında götürmemelidir.

Toplanan bilgiler belli bir plan dahilinde yazılmalıdır.

Mülakat Çeşitleri

İçerik Bakımından Mülakat Çeşitleri

- ⦿ Ünlü Kişilerin Tanıtımı
- ⦿ Önemli Bir Konunun Tanıtımı

Konu Özelliği Bakımından Çeşitleri

- ⦿ Bilgi Edinme Amacına Dönük
- ⦿ Bir İşe Dönük